

Sygn. akt XXV C 1060/19

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 24 czerwca 2020 r.

Sąd Okręgowy w Warszawie XXV Wydział Cywilny

w składzie następującym:

Przewodniczący: Sędzia Sądu Okręgowego Paweł Duda

Protokolant: sekretarz sądowy Patryk Kaniecki

po rozpoznaniu w dniu 24 czerwca 2020 r. w Warszawie

na rozprawie

sprawy z powództwa **J. P.**

przeciwko **(...) Bank (...) Spółce Akcyjnej z siedzibą
w W.**

o ustalenie nieważności umowy, ewentualnie o unieważnienie umowy i zapłatę, ewentualnie
o zapłatę

I. ustala, że umowa nr (...) o kredyt mieszkaniowy (...), zawarta w dniu 6 sierpnia 2010 r. pomiędzy (...) Bank (...) S.A. z siedzibą w G. a J. P., jest nieważna;

II. zasądza od (...) Bank (...) Spółki Akcyjnej z siedzibą w W. na rzecz J. P. kwotę 11.817 (jedenaście tysięcy osiemset siedemnaście) złotych tytułem zwrotu kosztów postępowania.

Sygn. akt: XXV C 1060/19

UZASADNIENIE

wyroku z dnia 24 czerwca 2020 r.

J. P. w pozwie z dnia 11 kwietnia 2019 r. skierowanym przeciwko (...) Bank (...) Spółka Akcyjna z siedzibą w W. wniósł o:

1. ustalenie nieważności umowy kredytu nr (...), uprzednio zwanej umową nr (...) o kredyt mieszkaniowy (...), z dnia 6 sierpnia 2010 r., zawartej z (...) Bank (...) S.A. z siedzibą w G., której stroną jest obecnie pozwany Bank,
2. ewentualnie unieważnienie umowy kredytu nr (...), uprzednio zwanej umową nr (...) o kredyt mieszkaniowy (...), z dnia 6 sierpnia 2020 r., zawartej z (...) Bank (...) S.A. z siedzibą w G., której stroną jest obecnie pozwany Bank, oraz zasądzenie wzajemnego zwrotu świadczeń, tj. zasądzenie od pozwanego na rzecz powoda kwoty 291.977,55 zł wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od dnia wyroku do dnia zapłaty oraz o zasądzenie od powoda na rzecz pozwanego kwoty 504.000 zł wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od dnia wyroku do dnia zapłaty,
3. ewentualnie zasądzenie od pozwanego na rzecz powoda kwoty 291.977,55 zł wraz

z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od chwili doręczenia pozwu do dnia zapłaty.

W uzasadnieniu pozwu powód podał, że w dniu 6 sierpnia 2010 r. zawarł z (...) Bank (...) S.A. umowę nr (...) o kredyt mieszkaniowy (...), na mocy której bank udzielił powodowi kredytu denominowanego w złotych, w kwocie stanowiącej równowartość 181.975,74 CHF, jednak nie więcej niż 504.000 zł. Zgodnie z umową, kwota kredytu wypłacana w złotych miała być określona poprzez przeliczenie na złote kwoty wyrażonej w walucie, w której kredyt jest denominowany, według kursu kupna tej waluty, zgodnie z Tabelą kursów obowiązującą w Banku w dniu uruchomienia środków. Bank dokonywał ustalenia wysokości rat kredytowych w CHF, przeliczając je na złote polskie po ustalonym przez siebie kursie sprzedaży franka szwajcarskiego. Sposób, w jaki ustalane były kursy walut w tabelach kursowych banku nie zostały wskazane w umowie. Umowa przewidywała zmienną stopę oprocentowania kredytu, stanowiącą sumę wskaźnika LIBOR 3M i stałej marży banku. Zdaniem powoda, umowa kredytu jest nieważna ze względu na brak określenia kwoty kredytu i zawarte w niej abuzywne postanowienia umowne dotyczące wypłaty kwoty kredytu i zasad spłaty kredytu, bez wskazania obiektywnych czynników ustalania kursu CHF do PLN. Po wyeliminowaniu tych postanowień z umowy nie może być ona w dalszym ciągu wykonywana. Tym samym umowa winna zostać uznana za nieważną zgodnie z art. 58 § 3 k.c. w zw. z art. 353⁽¹⁾ k.c. jako sprzeczna z zasadami współzycia społecznego oraz naturą stosunku kredytu. Powód wskazał, że jego interes prawny w żądaniu ustalenia nieważności umowy wynika z potrzeby wprowadzenia jasności co do treści stosunku prawnego łączącego strony.

Jako podstawę prawną roszczenia ewentualnego o unieważnienie umowy kredytu z obowiązkiem wzajemnego zwrotu świadczeń powód wskazał art. 12 ust. 1 pkt 4 ustawy z dnia 23 sierpnia 2007 r. o przeciwdziałaniu nieuczciwym praktykom rynkowym. Według powoda nieuczciwą praktykę rynkową banku stanowił brak rzetelnego poinformowania powoda o ryzyku związanym z udzielonym kredytem, w szczególności brak przedstawienia powodowi szczegółowej informacji, że kwota zadłużenia zależy nie tylko od wysokości kredytu, ale i od kursu waluty oraz o zmienności historycznej kursu CHF.

Z ostrożności procesowej powód wskazał, iż w przypadku uznania przez Sąd, że posiada on dalej idące roszczenie, tj. roszczenie o zapłatę albo że umowa nie jest nieważna w całości i nie można jej unieważnić, to żąda zapłaty całej uiszczonej dotychczas na rzecz Banku kwoty 291.977,55 zł, jako świadczenia nienależnego pozwanemu.

(...) Bank (...) Spółka Akcyjna z siedzibą w W. w odpowiedzi na pozew wniosła o oddalenie powództwa w całości.

Pozwany podniósł, że w toku negocjacji powodowi przedstawiono najpierw ofertę kredytu złotowego, z której zrezygnował, a jako walutę kredytu wskazał franka szwajcarskiego. Przed podpisaniem umowy powód został poinformowany o ryzykach związanych z wnioskowanym kredytem i ryzyka te zaakceptował. W dniu zawarcia umowy powód znał kwotę kredytu denominowanego w CHF, która wynosiła 181.975,74 CHF. Bank umożliwił powodowi wybór waluty, w jakiej będzie chciał spłacać kredyt – w złotych polskich lub we frankach szwajcarskich. Gdyby powód zdecydował się na spłatę kredytu w walucie, nie znajdowałyby zastosowania postanowienia umowy dotyczącej kwestionowanej przez powoda Tabeli kursów Banku. Kursy walut publikowane w Tabeli kursów Banku ustalane są w odniesieniu do kursów poszczególnych walut na rynku międzybankowym, wobec czego bank nie miał możliwości dowolnego kształtowania kursów. Pozwany poddał w wątpliwość konsumencki charakter kredytu zaciągniętego na podstawie umowy podnosząc, że powód prowadzi działalność gospodarczą pod adresem kredytowanej nieruchomości. Pozwany podniósł również, że po stronie powoda brak jest interesu prawnego w wytoczeniu powództwa o ustalenie nieważności umowy kredytu, a sam zarzut nieważności umowy jest bezzasadny, bowiem umowa kredytu denominowanego do waluty obcej jest dopuszczalna na gruncie art. 69 ust. 1 ustawy Prawo bankowe. Pozwany wskazał, że bezzasadne są zarzuty powoda co do abuzywności postanowień umownych dotyczących sposobu przeliczenia kwot wypłacanych i spłacanych, zaś powoływanie się przez powoda na takie okoliczności świadczy o tym, że nie można mu przypisać należytej staranności świadomego konsumenta, gdyż na etapie zawierania umowy powód nie zgłaszał żadnych wątpliwości co do zapisów umowy. Ryzyko zmiany kursu waluty jest immanentną cechą kredytu denominowanego

i stanowi jego istotną cechę. Powód czerpał korzyści z tak ukształtowanej umowy bowiem uzyskał kredyt na korzystnych warunkach wynikających z niskiego poziomu stopy procentowej LIBOR 3M w stosunku do stopy WIBOR 3M. Niezależnie od tego pozwany podniósł, że postanowienia umowy kredytu w zakresie wypłaty i spłaty kredytu stanowiły przedmiot indywidualnych uzgodnień z powodem, gdyż powód dokonał wyboru rodzaju kredytu oraz warunków jego wypłaty i spłaty. Kwestionowane przez powoda postanowienia umowne określają przy tym główne świadczenia stron i zostały sformułowane w sposób jednoznaczny. Brak jest zatem podstaw do uznania ich za niedozwolone postanowienia umowne. Eliminacja ze stosunku prawnego kwestionowanych postanowień uznanych za abuzywne nie prowadziłaby do zniweczenia całego stosunku prawnego, lecz winien być w takiej sytuacji zastosowany kurs średni NBP.

Pozwany wskazał ponadto, że powództwo o zapłatę winno być oddalone także z uwagi na brak świadczenia powoda na rzecz pozwanego, bowiem umorzenie wierzytelności pozwanego wobec powoda z tytułu udzielonego kredytu następowało poprzez umowne potrącenie z wzajemną wierzytelnością powoda, wynikającą z umowy rachunku bankowego, z którego następowała spłata kredytu. Niezależnie od tego pozwany podniósł, że roszczenia powoda o zwrot zapłaconych rat kredytowych uległy przedawnieniu w terminie dwuletnim wynikającym z art. 731 k.c., ewentualnie w terminie trzyletnim wynikającym z art. 118 k.c.

Pozwany podniósł również, że w niniejszej sprawie brak jest podstaw do przyjęcia nieuczciwych praktyk rynkowych po stronie pozwanego.

Sąd ustalił następujący stan faktyczny:

J. P. w 2010 r. podjął decyzję o zakupie nieruchomości w celu zaspokojenia własnych potrzeb mieszkaniowych i w związku z tym poszukiwał korzystnego rozwiązania kredytowego. W celu uzyskania kredytu powód zwrócił się do kilku instytucji finansowych

z zapytaniem o warunki kredytowania. Skontaktował się m.in. z przedstawicielem (...) Bank (...) S.A. T. K., który przedstawił mu ofertę kredytu

w złotych polskich i drugą ofertę kredytu we frankach szwajcarskich. Po analizie zdolności kredytowej powoda okazało się, że nie posiada on wystarczającej zdolności kredytowej do zaciągnięcia kredytu w złotych polskich, a posiada zdolność kredytową do zaciągnięcia kredytu we franku szwajcarskim. Powodowi przedstawiono kredyt powiązany z kursem franka szwajcarskiego jako tańszy niż kredyt złotowy oraz bezpieczny ze względu na stabilność waluty frank szwajcarski. Powodowi przedstawiono również symulacje rat kredytu, nie miał jednakże możliwości negocjowania warunków umowy, poza wysokością marży

i prowizji. Pozwany nie przedstawił także powodowi informacji na temat zasad wyliczania przez bank kursów waluty frank szwajcarski (zeznania świadka T. K. –

k. 291v., przesłuchanie powoda J. P. – k. 291v.-292).

W dniu 28 czerwca 2010 r. J. P. złożył w (...) Bank (...) S.A. wniosek

o kredyt mieszkaniowy (...), w którym wnioskował o udzielenie kredytu na zakup lokalu na rynku pierwotnym w wysokości 504.000 zł w walucie CHF, przy czym walutą spłaty miała być waluta PLN. Okres kredytowania określono na 360 miesięcy, a system spłat na raty równe. Wraz z wnioskiem J. P. złożył oświadczenie, iż został poinformowany przez (...) Bank (...) S.A. o ryzyku wynikającym ze zmiennej stopy procentowej i to ryzyko stopy akceptował. Wraz z wnioskiem powód złożył oświadczenie, iż jest świadomy, że ewentualny wzrost stopy procentowej spowoduje wzrost raty kapitałowo – odsetkowej kredytu, że został poinformowany o ponoszeniu ryzyka wynikającego ze zmiany kursu waluty oraz zmiany wysokości spreadu walutowego oraz przyjął do wiadomości, że zmiany kursów walut oraz zmiany wysokości spreadu walutowego w trakcie okresu kredytowania mają wpływ na wysokość kwoty zaciągniętego kredytu, tj. kwotę kredytu do spłaty oraz wysokość raty kapitałowo-odsetkowej. Powód oświadczył także, że odrzuca ofertę (...) Bank (...) S.A. udzielenia kredytu w złotych polskich (wniosek o kredyt mieszkaniowy (...) – k. 163-166).

W dniu 6 sierpnia (...) powód zawarł z (...) Bank (...) S.A. (poprzednikiem prawnym Banku (...) S.A.) umowę nr (...) o kredyt mieszkaniowy (...) (Kredyt Budowlano – Hipoteczny Przeznaczony

na Zakup na Rynku Pierwotnym Nieruchomości od Dewelopera lub Spółdzielni Mieszkaniowej). Na mocy tej umowy bank udzielił kredytobiorcy kredytu denominowanego w złotych w kwocie stanowiącej równowartość 181.975,74 CHF, jednak nie więcej niż 504.000,00 złotych (§ 1 ust. 1 Części Szczególnej Umowy, zwanej dalej również CSU).

W umowie zapisano, że kredyt jest przeznaczony na cel mieszkaniowy w kwocie 181.975,74 CHF, z tego: a) finansowanie przedpłat na poczet nabycia od firmy deweloperskiej lokalu mieszkalnego zlokalizowanego w miejscowości J., ul. (...), dla którego urządzona zostanie przez Sąd Rejonowy w Piasecznie księga wieczysta – w kwocie 145.869,44 CHF, b) finansowanie kosztów wykończenia w/w lokalu mieszkalnego w kwocie – 36.106,30 CHF (§ 1 ust. 2 CSU).

Okres kredytowania ustalono od 6 sierpnia 2010 r. do 10 lipca 2040 r. (§ 1 ust. 3 CSU), oprocentowanie kredytu w wysokości 3,82333 % p.a. (w przypadku uruchamiania środków w dniu podpisania umowy) (§ 1 ust. 4 CSU), marża banku w dniu udzielenia kredytu na 3,65 % w stosunku rocznym (§ 1 ust. 5 CSU), przy czym w okresie kredytowania następowało obniżenie marży z tytułu ustanowienia docelowego zabezpieczenia spłaty – o 1 p.p. i z tytułu obniżenia obciążenia nieruchomości kredytem do poziomu nieprzekraczającego 80% jej wartości – o 0,25 p.p. (§ 1 ust. 6 CSU).

Całkowity koszt udzielonego kredytu określony został szacunkowo na 281.666,54 zł, w tym: 1) prowizja za udzielenie kredytu denominowanego pobrana w złotych w kwocie, stanowiącej równowartość 3.639,51 CHF (kwota prowizji po przeliczeniu na złote według kursu sprzedaży z dnia podpisania niniejszej umowy wynosząca szacunkowo 10.867,58 zł i 2) suma odsetek pobieranych przez cały czas kredytowania, szacunkowo wynosząca 270.798,96 zł (§ 2 ust. 1 CSU).

Jako docelowe zabezpieczenie spłaty kredytu ustalono hipotekę kaucyjną do kwoty 756.000 zł ustanowioną na rzecz banku na nieruchomości w postaci lokalu mieszkalnego położonego w miejscowości J. przy ul. (...) (§ 3 ust. 1 CSU).

Zgodnie z umową, uruchomienie kredytu nastąpić miało nie później niż w ciągu 5 dni od daty spełnienia przez kredytobiorcę warunków uruchomienia, poprzez wypłatę kredytu w transzach, na zasadach określonych w umowie (§ 4 ust. 1-7 CSU). Spłata kredytu następuje zaś zgodnie z harmonogramem spłat doręczanym kredytobiorcy, w równych ratach kapitałowo-odsetkowych, w walucie PLN (§ 5 ust. 1-3 CSU).

(Umowa nr (...) o kredyt mieszkaniowy (...)
z 06.08.2010 r. – Część Szczólna Umowy – k. 63-66).

Całość umowy o kredyt mieszkaniowy (...) stanowiła, wraz z Częścią Szczólną Umowy, Część Ogólna Umowy (zwana dalej również „COU”). W Części Ogólnej umowy postanowiono, że kredyt mieszkaniowy (...) jest udzielany w złotych (§ 1 ust. 1 COU) oraz że w przypadku kredytu denominowanego w walucie obcej, kwota kredytu wypłacana w złotych, zostanie określona poprzez przeliczenie na złote, kwoty wyrażonej w walucie, w której kredyt jest denominowany, według kursu kupna tej waluty, zgodnie z Tabelą kursów, obowiązującą w Banku w dniu uruchomienia środków, w momencie dokonywania przeliczeń kursowych (§ 1 ust. 2 COU).

W przypadku kredytu denominowanego w walucie obcej: 1) zmiana kursu waluty oraz zmiana wysokości spreadu walutowego wpływa na wypłacane w złotych przez bank kwoty transz kredytu oraz na spłacane w złotych przez kredytobiorcę kwoty rat kapitałowo-odsetkowych, 2) ryzyko związane ze zmianą kursu waluty oraz zmianą wysokości spreadu walutowego ponosi kredytobiorca (§ 1 ust. 3 pkt 1 i 2 COU). Aktualne tabele kursów oraz informacje o wysokości spreadów walutowych udostępniane są klientom Banku w następujący sposób: zamieszczane są na stronie internetowej Banku, wywieszane są na tablicy ogłoszeń Banku, na życzenie klienta podawane są telefonicznie lub mailem (§ 1 ust. 3 pkt 3 COU).

Zgodnie z COU, oprocentowanie kredytu ustalane jest według zmiennej stopy procentowej, stanowiącej sumę odpowiedniej stopy bazowej oraz marży Banku (§ 2 ust. 1 COU). Stopa bazowa odpowiada obowiązującej w ostatnim

dniu roboczym przed dniem uruchomienia środków stawce LIBOR 3M – w przypadku kredytów denominowanych w USD lub CHF (§ 2 ust. 2 pkt 3 COU). Zmiana stopy bazowej na stopę obowiązującą w ostatnim dniu roboczym przed dniem zmiany następuje ostatniego każdego 3-miesięcznego okresu obrachunkowego (lub najbliższego dnia roboczego następującego po tym dniu), aż do dnia całkowitej spłaty kredytu, przy czym pierwsza zmiana następuje po 3 miesiącach licząc od dnia uruchomienia kredytu (§ 4 ust. 1 COU).

Według postanowień COU, w przypadku kredytu denominowanego w walucie obcej, wypłata środków następuje w złotych, w kwocie stanowiącej równowartość wypłaconej kwoty wyrażonej w walucie obcej (§ 13 ust. 1 COU). Do przeliczeń kwot walut uruchamianego kredytu stosuje się kurs kupna waluty obcej według Tabeli kursów obowiązującej w Banku w dniu wypłaty środków, w momencie dokonywania przeliczeń kursowych (§ 13 ust. 2 COU).

Spłata kredytu denominowanego w walucie obcej następuje: a) w złotych w równowartości kwot wyrażonych w walucie obcej, przy czym do przeliczeń wysokości rat kapitałowo-odsetkowych spłacanego kredytu stosuje się kurs sprzedaży danej waluty według Tabeli kursów obowiązującej w Banku w dniu spłaty, w momencie dokonywania przeliczeń kursowych, albo b) w walucie obcej z walutowego rachunku prowadzonego przez Bank, na podstawie pełnomocnictwa do rachunku – poprzez pobranie przez bank należnych kwoty lub przelewem z walutowego rachunku prowadzonego przez inny bank lub bezpośrednią wpłatę gotówkową dokonaną przez Kredytobiorcę na rachunek obsługi kredytu, c) w celu zapewnienia spłaty raty kapitałowo-odsetkowej, w dniu wymagalności kredytobiorca zobowiązany jest posiadać na rachunku walutowym kwotę wystarczającą do pełnej spłaty raty (§ 15 ust. 7 pkt 2 COU). Do przeliczeń wysokości rat kapitałowo odsetkowych spłacanego kredytu stosuje się kurs sprzedaży danej waluty według Tabeli kursów obowiązującej w Banku w dniu spłaty, w momencie dokonywania przeliczeń kursowych (§ 15 ust. 7 pkt 3 COU).

Odsetki od kwoty wykorzystanego kapitału naliczane są za okresy miesięczne, licząc od dnia uruchomienia kredytu do dnia poprzedzającego całkowitą spłatę włącznie, według obowiązującej dla kredytu w tym czasie stopy procentowej. Do obliczania odsetek przyjmuje się rzeczywistą liczbę dni w miesiącu, a rok za 365 dni (§ 16 ust. 1 i 2 COU).

W COU postanowiono również, że sprawach nie uregulowanych w umowie mają zastosowanie przepisy Prawa bankowego, Kodeksu cywilnego i inne właściwe, powszechnie obowiązujące przepisy prawa (§ 26 ust. 2 COU).

(Część Ogólna Umowy – k. 51-62).

W Ogólnych Warunkach Udzielania przez (...) Bank (...) S.A. Kredytu Mieszkaniowego (...) (zwanych dalej również „OWU”) spread walutowy zdefiniowany został jako wyrażona procentowo różnica pomiędzy kursem sprzedaży a kursem zakupu walut obcej, w jakiej kredyt jest denominowany (§ 1 ust. 19 OWU). Tabelę kursów określona została zaś jako: 1) Aktualna „Tabela kursów walutowych (...) Bank (...) S.A.” obowiązująca w Banku w momencie dokonywania przeliczeń. 2) Tabela kursów jest udostępniana Klientom na tablicy ogłoszeń w placówkach Banku oraz publikowana na stronie internetowej Banku. 3) Na życzenie Klienta informacje o kursach walut obowiązujących w Banku oraz o spreadach walutowych udzielane są również telefonicznie i za pomocą elektronicznych kanałów dostępu. 4) Kursy kupna i sprzedaży walut, ustalane są procentowo w odniesieniu do kursów poszczególnych walut na rynku międzybankowym w momencie tworzenia tabeli, w granicach maksymalnych dopuszczalnych wartości odchyień procentowych, zaakceptowanych przez Bank (§ 1 ust. 20 OWU).

Zgodnie z § 2 ust. 8 OWU w przypadku kredytu denominowanego w walucie obcej, wypłata środków następuje w złotych, na warunkach określonych w umowie o kredyt.

W myśl § 3 ust. 1 OWU spłata kredytu następuje w ten sposób, że: 1) Kredytobiorca dokonuje wpłaty środków na rachunek oszczędnościowo – rozliczeniowy złotowy lub walutowy prowadzony przez Bank lub bezpośrednio na rachunek obsługi kredytu, gotówką w kasie Banku lub przelewem, 2) Bank pobiera środki (wyłącznie w wysokości należnej Bankowi kwoty, która w całości pokryje przypadającą na ten dzień kwotę raty kredytu wraz

z odsetkami): a) w dniu wymagalności określonym w harmonogramie spłat: z rachunku oszczędnościowo – rozliczeniowego Kredytobiorcy złotowego lub walutowego lub bezpośrednio z rachunku obsługi kredytu – w przypadku kredytu udzielonego w kwocie przekraczającej 80.000 zł lub b) w dniu wpływu środków – w przypadku kredytu udzielonego w kwocie do 80.000 zł..

W OWU przewidziano, że Kredytobiorca może ubiegać się o zmianę waluty kredytu. Zmiana waluty kredytu może nastąpić w formie aneksu do umowy o kredyt, po złożeniu przez Kredytobiorcę pisemnego wniosku o zmianę waluty i nowego oświadczenia o dobrowolnym poddaniu się egzekucji dla nowej kwoty kredytu (§ 6 ust. 1 i 2 OWU).

W okresie kredytowania Kredytobiorca uprawniony był do ubiegania się o zmianę waluty w jakiej następuje spłata kredytu: 1) ze złotych – na walutę, w jakiej kredyt jest denominowany, albo 2) z waluty, w jakiej kredyt jest denominowany – na złote (§ 10 ust. 1 OWU).

(Ogólne Warunki Udzielania przez (...) Bank (...) S.A. Kredytu Mieszkaniowego (...) – k. 39-50).

Przy zawieraniu przedmiotowej umowy kredytu J. P. złożył oświadczenie, że przed zawarciem umowy otrzymał i zapoznał się z treścią wzoru umowy, „Ogólnych warunków udzielania przez (...) Bank (...) S.A. kredytu mieszkaniowego (...)” stanowiących integralną część umowy oraz wyciągu z „Tabeli opłat i prowizji (...) Bank (...) S.A. dla klientów indywidualnych” (oświadczenie z 06.08.2010 r. – k. 66).

Przedmiotowa umowa kredytu została zawarta przez strony według standardowego wzorca umownego stosowanego przez bank. Postanowienia umowy dotyczące mechanizmu waloryzacji kredytu kursem franka szwajcarskiego (zasad przeliczeń walutowych) nie były przedmiotem negocjacji ani indywidualnych uzgodnień pomiędzy stronami (przesłuchanie powoda J. P. – k. 291v.-292).

W dacie zawarcia umowy kredytu i obecnie J. P. prowadził działalność gospodarczą pod firmą „Kancelaria Radcy Prawnego J. P.”, której wykonywanie rozpoczął w dniu 19 kwietnia 2007 r. Zawarta z pozwanym umowa kredytu nie była związana z działalnością gospodarczą powoda, całość środków powód przeznaczył na zaspokojenie potrzeb mieszkaniowych. W mieszkaniu zakupionym ze środków z kredytu powód formalnie zarejestrował działalność gospodarczą, ale nie przyjmuje w nim klientów (przesłuchanie powoda J. P. – k. 291v.-292).

W dniu 11 sierpnia 2010 r. J. P. złożył wniosek o wypłatę w dniu 13 sierpnia 2010 r. I transzy kredytu w kwocie 404.000 zł na wskazane we wniosku rachunki bankowe dewelopera. Następnie w dniu 12 sierpnia 2010 r. powód złożył wniosek o wypłatę w dniu

16 sierpnia 2010 r. II transzy kredytu w kwocie 100.000 zł na własny rachunek bankowy. Kwota kredytu została wypłacona w całości zgodnie z wnioskami powoda (wniosek o wypłatę transzy kredytu z 11.08.2010 r. – k. 172-173, wniosek o wypłatę transzy kredytu z 16.08.2010 r. – k. 174-175, przesłuchanie powoda J. P. – k. 291v.-292).

Aneksem nr 1 do umowy kredytu mieszkaniowego (...) nr (...) z dnia 6 sierpnia 2010 r. strony zgodnie ustaliły, że w powyższej umowie wprowadzają następujące zmiany – § 1 ust. 8 CSU otrzymuje brzmienie: „Roczna stopa procentowa dla zadłużenia przeterminowanego na dzień podpisania niniejszego aneksu wynosi 21 % p.a.”, zaś § 6 ust. 1 pkt 7 CSU otrzymuje brzmienie: „potwierdzenie wykonania prac remontowych inspekcją do dnia 31 marca 2011 r.” (Aneks nr 1 z 11.02.2011 r. do umowy kredytu – k. 182).

Pismem z dnia 8 stycznia 2019 r. skierowanym do pozwanego banku powód złożył reklamację dotyczącą zawartej umowy kredytu, z uwagi na zamieszczenie w niej niedozwolonych oraz niejasnych klauzul umownych, co w rezultacie budzi uzasadnioną obawę co do ważności umowy (pismo powoda z 08.01.2019 r. – k. 71, potwierdzenie odbioru pisma – k. 72).

W odpowiedzi z dnia 24 stycznia 2019 r. pozwany bank wskazał, że przedmiotowa umowa kredytu realizowana jest w sposób prawidłowy, a twierdzenia i argumenty podnoszone w piśmie abstrahują od warunków umowy kredytu i otoczenia prawnego,

w którym umowa ta została zawarta i jest wykonywana (pismo pozwanego z 24.01.2019 r. – k. 75-77).

J. P. dokonuje spłaty rat kredytowych wynikających z przedmiotowej umowy kredytu, począwszy od 10 września 2010 r., zgodnie z harmonogramami. Do dnia 1 marca powód zapłacił na rzecz banku 131.296, 92 zł tytułem zwrotu kwoty kapitału oraz 148.351,96 zł tytułem odsetek kapitałowych od udzielonego kredytu. Ponadto powód poniósł dodatkowe koszty związane z obsługą kredytu w postaci: 11.105,24 zł tytułem prowizji za udzielenie kredytu, 400 zł tytułem opłaty za wycenę nieruchomości, 100 zł tytułem prowizji za aneks, 270 zł tytułem opłaty za monit o niedostarczeniu dokumentu, 210 zł tytułem zawiadomienia

o niedopłacie / braku spłaty (zaświadczenie banku z 04.03.2019 r. wraz z historią spłaty kredytu – k. 79-84).

Powyższy stan faktyczny Sąd ustalił na podstawie powołanych wyżej dowodów.

Sąd uznał za wiarygodne obiektywne dowody z wymienionych dokumentów, jako że nie budziły one wątpliwości co do ich autentyczności i nie były kwestionowane przez żadną ze stron postępowania.

Sąd dał wiarę zeznaniom świadka T. K., w których świadek przekazał informacje co do procedur zawierania umów kredytu hipotecznego w (...) Bank (...) S.A., w tym informacji przekazywanych klientom banku przy zawieraniu tego rodzaju umów, gdyż zeznania te były spójne wewnętrznie i logiczne, korespondujące z dowodami z dokumentów, a nadto niesprzeczne z doświadczeniem życiowym.

Sąd uznał za wiarygodne w całości zeznania powoda J. P., w których powód przekazał informacje co do celu zaciągnięcia przez niego przedmiotowego kredytu, okoliczności zawierania umowy kredytu, braku negocjowania szczegółowych warunków umowy, w tym zwłaszcza postanowień określających zasady przeliczeń walutowych, oraz zawarcia umowy przy wykorzystaniu wzorca stosowanego przez bank. Zeznania powoda były zgodne z dowodami z dokumentów lub z doświadczeniem życiowym (co do braku możliwości negocjacji tego rodzaju umów z bankiem), spójne i logiczne, zatem nie budziły wątpliwości.

Sąd zważył, co następuje:

Odnosząc się do głównego żądania objętego pozwem – o ustalenie nieważności zawartej przez strony umowy kredytu bankowego – wskazać trzeba w pierwszej kolejności, że domagając się ustalenia prawa lub stosunku prawnego na podstawie art. 189 k.p.c. powód wykazać musi istnienie interesu prawnego. Interes prawny stanowi kryterium merytoryczne,

a jego brak skutkuje oddaleniem powództwa. Dopiero dowiedzenie przez powoda interesu prawnego otwiera sądowi drogę do badania prawdziwości twierdzeń o tym, że dany stosunek prawny lub prawo rzeczywiście istnieje bądź nie istnieje. Taki interes prawny występuje wówczas, gdy ma miejsce niepewność prawa lub stosunku prawnego zarówno z przyczyn faktycznych, jak i prawnych, którą jest w stanie usunąć sądowy wyrok ustalający. Chodzi tu

o sytuację, gdy sam skutek, jaki wywoła uprawomocnienie się wyroku ustalającego, definitywnie zakończy spór istniejący lub prewencyjnie zapobiegnie powstaniu takiego sporu w przyszłości. W orzecznictwie przyjęto, że nie zachodzi z reguły interes prawny

w rozumieniu art. 189 k.p.c., gdy zainteresowany może osiągnąć w pełni ochronę swych praw na innej drodze, zwłaszcza w drodze powództwa o zasądzenie świadczeń pieniężnych lub niepieniężnych (tak SN w orz. z dnia 22.11.2002 r., IV CKN 1519/00, LEX nr 78333 i z dnia 04.01.2008 r., III CSK 204/07, M. Spół. 2008/3/51). Ustalenie istnienia bądź nieistnienia stosunku prawnego lub prawa następuje wtedy przesłankowo w sprawie o świadczenie. Powództwo o ustalenie prawa lub stosunku prawnego może być uwzględnione wtedy, gdy spełnione są dwie przesłanki merytoryczne: interes prawny oraz wykazanie prawdziwości twierdzeń powoda, że dane prawo lub stosunek prawny rzeczywiście istnieje. Pierwsza z tych przesłanek warunkuje określony skutek tego powództwa, decydując o dopuszczalności badania i ustalania prawdziwości twierdzeń powoda. Wykazanie zaś istnienia drugiej z

tych przesłanek decyduje o kwestii zasadności powództwa (vide orz. SN z 27.06.2001 r., II CKN 898/00, Legalis nr 277455).

W ocenie Sądu, podane przez powoda okoliczności w celu wykazania interesu prawnego w uzyskaniu wyroku sądowego ustalającego nieważność umowy kredytu pozwalają na stwierdzenie istnienia takiego interesu po jego stronie. Wobec sporu pomiędzy stronami co do ważności przedmiotowej umowy kredytu, powód nie jest w stanie, bez wyroku sądowego ustalającego, uzyskać skutecznego prawnie potwierdzenia co do braku związania ich umową kredytu i wyjaśnienia na przyszłość jego sytuacji prawnej. Jako że pomiędzy stronami istnieje spór co do ważności umowy kredytu, która – zgodnie z jej treścią – winna być nadal wykonywana, to nawet ewentualne zasądzenie zwrotu wszystkich świadczeń zapłaconych do tej pory przez powoda na rzecz banku nie usunęłoby niepewności prawnej co do związania stron umową na przyszłość.

Podstawę materialnoprawną żądania powoda o ustalenie nieważności umowy kredytu stanowił przepis art. 58 § 1 - 3 k.c. Według ich treści, nieważna jest czynność prawna sprzeczna z ustawą albo mająca na celu obejście ustawy, chyba że właściwy przepis przewiduje inny skutek, w szczególności ten, iż na miejsce nieważnych postanowień czynności prawnej wchodzi odpowiednie przepisy ustawy (art. 58 § 1 k.c.). Nieważna jest również czynność sprzeczna z zasadami współżycia społecznego (art. 58 § 2 k.c.). Jeżeli nieważnością jest dotknięta tylko część czynności prawnej, czynność pozostaje w mocy co do pozostałej części, chyba że z okoliczności wynika, iż bez postanowień dotkniętych nieważnością czynność nie zostałaby dokonana (art. 58 § 3 k.c.). Czynność prawna jest sprzeczna z ustawą, gdy jej treść jest formalnie i materialnie niezgodna z bezwzględnie obowiązującym przepisem prawa. Niewątpliwie nieważność czynności prawnej może wynikać nie tylko z wyraźnej dyspozycji przepisu, ale także z natury zobowiązania.

Zgodnie z art. 69 ust. 1 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. Prawo bankowe, w brzmieniu obowiązującym w dacie zawarcia spornej umowy pomiędzy powodem a poprzednikiem prawnym pozwanego banku (tekst jedn.: Dz.U. z 2002 r., nr 72, poz. 665), przez umowę kredytu bankowego bank zobowiązuje się oddać do dyspozycji kredytobiorcy na czas oznaczony w umowie kwotę środków pieniężnych z przeznaczeniem na ustalony cel, a kredytobiorca zobowiązuje się do korzystania z niej na warunkach określonych w umowie, zwrotu kwoty wykorzystanego kredytu wraz z odsetkami w oznaczonych terminach spłaty oraz zapłaty prowizji od udzielonego kredytu. W myśl art. 69 ust. 2 Prawa bankowego, umowa kredytu powinna być zawarta na piśmie i określać w szczególności: 1) strony umowy, 2) kwotę i walutę kredytu, 3) cel, na który kredyt został udzielony, 4) zasady i termin spłaty kredytu, 5) wysokość oprocentowania kredytu i warunki jego zmiany, 6) sposób zabezpieczenia spłaty kredytu, 7) zakres uprawnień banku związanych z kontrolą wykorzystania i spłaty kredytu, 8) terminy i sposób postawienia do dyspozycji kredytobiorcy środków pieniężnych, 9) wysokość prowizji, jeżeli umowa ją przewiduje, 10) warunki dokonywania zmian i rozwiązania umowy.

W stanie prawnym obowiązującym w dacie zawarcia przedmiotowej umowy kredytu nie budziła wątpliwości dopuszczalność konstruowania zarówno umów kredytu indeksowanego (waloryzowanego) do waluty obcej, w których wysokość kwoty kredytu wyrażonej w złotych jest określana (indeksowana) według kursu danej waluty obcej w dniu wydania, jak i umów kredytu denominowanego w walucie obcej, w których wartość kwoty kredytu jest wyrażona w walucie obcej, ale jest uruchamiana w złotych po przyjętym kursie przeliczeniowym. Z kolei jako czysty kredyt walutowy jest określany w piśmiennictwie kredyt udzielany i wypłacany w innej walucie niż krajowa. Odwołać tu się należy do poglądu wyrażonego przez Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 22 stycznia 2016 r., sygn. akt I CSK 1049/14 (OSNC 2016/11/134), w którego uzasadnieniu Sąd Najwyższy opisał konstrukcję umowy kredytu bankowego indeksowanego i stwierdził jednoznacznie jej dopuszczalność.

W szczególności Sąd Najwyższy wskazał, że jest to umowa, na podstawie której „Bank wydaje kredytobiorcy określoną sumę kredytową w złotych, przy czym jej wysokość jest określana (indeksowana) według kursu danej waluty (np. euro) w dniu wydania (indeksowanie do waluty obcej po cenie kupna). Ustalenie takie następuje też w celu określenia wysokości rat kredytowych, do których kredytobiorca będzie zobowiązany w okresie trwania stosunku kredytowego. W dniu płatności konkretnych rat taka rata jest przeliczana zgodnie z umową na złote stosownie do kursu danej waluty, tj. po kursie jej sprzedaży kontrahentowi banku. (...) Tak ujęta umowa kredytu indeksowanego mieści się oczywiście w konstrukcji ogólnej umowy kredytu bankowego i stanowi jej możliwy

wariant (art. 353¹ k.c. w związku z art. 69 Prawa bankowego). Nie ma zatem podstaw do twierdzenia, że w obrocie prawnym doszło do wykształcenia się jakiegoś odrębnego, oryginalnego typu umowy bankowej, powiązanej w sposób szczególny z kursem złotego do walut obcych

w chwili wydania i zwrotu sumy kredytowej i tym samym zakładającej szczególnie sposób określania wysokości zadłużenia kredytobiorcy w stosunku kredytowym. W zakresie umowy kredytu indeksowanego także dochodzi do wydania sumy kredytu kredytobiorcy i zwrotu wykorzystanej sumy kredytu z reguły w ratach kredytowych w dłuższym odcinku czasowym. Dla kredytobiorcy istotne znaczenie ma z reguły wysokość rat spłacanych w poszczególnych okresach ich spłat. Kredytobiorca zwraca kredytodawcy wykorzystaną sumę kredytu, przy czym w związku z kursem waluty obcej suma ta może być wyższa odpowiednio do relacji do waluty obcej, gdyż suma wykorzystana w dniu wykonywania umowy kredytu hipotecznego może mieć inną wartość rynkową w wyniku indeksacji walutowej. Innymi słowy, kredytobiorca może być zobowiązany do zwrotu bankowi sumy pierwotnie wykorzystanego kredytu, ale taka wykorzystana suma – w całości lub części – może mieć inną (wyższą) wartość rynkową w okresie spłaty kredytu”.

Podobny pogląd Sąd Najwyższy wyraził

w wyroku z dnia 14 lipca 2017 r., sygn. akt II CSK 803/16 (OSNC 2-18/7-8/79) w odniesieniu do kredytu denominowanego stwierdzając, że dopuszczalne jest zaciągnięcie zobowiązania

w walucie obcej z równoczesnym zastrzeżeniem, że wypłata i spłata kredytu będzie dokonywana w pieniądzu krajowym; zastrzeżenie takie dotyczy wyłącznie sposobu wykonania zobowiązania, przez co nie powoduje zmiany waluty wierzytelności. Wskazać należy także, że Sąd Najwyższy w wyroku z 19 marca 2015 r., IV CSK 362/14 (Biul. SN z 2015 r., nr 5), odwołując się do przepisów zawartych w ustawie z dnia 29 lipca 2011 r.

o zmianie ustawy – Prawo bankowe oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2011 r., nr 165, poz. 984), wskazał, że „ideą dokonania nowelizacji Prawa bankowego ustawą z dnia 29 lipca 2011 r. było utrzymanie funkcjonujących na rynku kredytów denominowanych według nowych zasad (...) Ustawodawca wprowadził narzędzie prawne pozwalające wyeliminować

z obrotu postanowienia umowne zawierające niejasne reguły przeliczania należności kredytowych, zarówno na przyszłość, jak i w odniesieniu do wcześniej zawartych umów w części, która pozostała do spłacenia”.

Wreszcie odwołać się należy do art. 4 powołanej wyżej ustawy, zgodnie z którym,

w przypadku kredytów lub pożyczek pieniężnych zaciągniętych przez kredytobiorcę lub pożyczkobiorcę przed dniem wejścia w życie niniejszej ustawy ma zastosowanie art. 69 ust. 2 pkt 4a oraz art. 75b Prawa bankowego, w stosunku do tych kredytów lub pożyczek pieniężnych, które nie zostały całkowicie spłacone – do tej części kredytu lub pożyczki, która pozostała do spłacenia. W tym zakresie bank dokonuje bezpłatnie stosownej zmiany umowy kredytowej lub umowy pożyczki. Skoro przepis ten wprost potwierdza stosowanie przepisów dodanych ustawą nowelizującą do umów zawartych wcześniej, to nielogicznym byłoby uznanie, że wyrażona w nim norma nie ma zastosowania, gdyż wcześniej zawarte umowy kredytu indeksowanego czy denominowanego są nieważne. Wprowadzenie konieczności określenia zasad ustalania kursów walut do treści umowy kredytowej oznacza potwierdzenie dopuszczalności indeksacji kwoty udzielonego kredytu.

Zwrócić trzeba nadto uwagę, że obowiązująca obecnie ustawa z 23 marca 2017 r.

o kredycie hipotecznym oraz o nadzorze nad pośrednikami kredytu hipotecznego i agentami (Dz.U. z 2017 r., poz. 819) jednoznacznie dopuszcza – choć z pewnymi ograniczeniami – zawieranie umów kredytu hipotecznego w walucie obcej lub indeksowanego do waluty obcej (art. 6 i art. 10 pkt 7 tejże ustawy) wraz z wszystkimi konsekwencjami, jakie może to mieć dla ustalenia wysokości zobowiązania konsumenta. Oczywiście przepisy tej ustawy nie znajdują zastosowania do umowy zawartej przez strony, jednakże pozwalają na ocenę dopuszczalności określonej konstrukcji w systemie prawa. Zatem wprowadzenie do umowy kredytu bankowego postanowień dotyczących przeliczania kwoty kredytu lub rat kredytowych mieści się w granicach swobody umów i nie stanowi naruszenia art. 69 Prawa bankowego.

W art. 69 ust. 2 Prawa bankowego wskazano, jakie niezbędne (obligatoryjne) postanowienia powinny być ujawnione w umowie kredytu. Nie wszystkie z tych elementów stanowią essentialia negotii umowy kredytu. Elementów konstrukcyjnych tej umowy poszukiwać należy w treści art. 69 ust. 1 Prawa bankowego, zatem stanowią je

zobowiązanie banku do wydania kredytobiorcy określonej sumy pieniężnej oraz zobowiązanie kredytobiorcy do zwrotu wykorzystanej sumy kredytu i zapłacenia odsetek kapitałowych (tak SN w orz. z 22.01.2016 r., I CSK 1049/14, OSNC 2016/11/134).

W przedmiotowej umowie kredytu przy oznaczaniu kwoty kredytu w § 1 ust. 1 CSU wskazano, że bank udziela kredytobiorcy kredytu denominowanego w złotych w kwocie stanowiącej równowartość 181.975,74 CHF, jednak nie więcej niż 504.000,00 złotych.

Z kolei w COU postanowiono, że kredyt mieszkaniowy (...) jest udzielany w złotych (§ 1 ust. 1 COU) oraz że w przypadku kredytu denominowanego w walucie obcej, kwota kredytu wypłacana w złotych, zostanie określona poprzez przeliczenie na złote, kwoty wyrażonej w walucie, w której kredyt jest denominowany, według kursu kupna tej waluty, zgodnie z Tabelą kursów, obowiązującą w Banku w dniu uruchomienia środków,

w momencie dokonywania przeliczeń kursowych (§ 1 ust. 2 COU). Powyższe postanowienia umowne wskazują, że walutą przedmiotowego kredytu jest złoty polski, przy czym konkretna kwota w złotych nie została w umowie podana, zaś w celu określenia kwoty kredytu

w złotych nastąpiło odwołanie do kwoty wyrażonej precyzyjnie w umowie w walucie frank szwajcarski (CHF), przy uwzględnieniu kursu kupna waluty ustalanego przez bank w Tabeli kursów. Mimo odwołania się w umowie do waluty frank szwajcarski umowa nie przewidywała oddania do dyspozycji kredytobiorcy kwoty we frankach szwajcarskich ani zwrotu kredytu w tej walucie, a kredyt był wypłacony i spłacany w złotych polskich. Za przyjęciem, iż kredyt udzielony był w złotych polskich przemawia również fakt, iż zabezpieczenie kredytu w postaci hipoteki wyrażone zostało w złotych (§ 3 ust. 1 CSU). Jak wynikało z art. 68 ustawy o księgach wieczystych i hipotece według stanu na chwilę zawarcia umowy kredytu (tekst jedn.: Dz. U. z 2001, nr 124, poz. 1361) hipoteka zabezpiecza jedynie wierzytelności pieniężne i może być wyrażona tylko w oznaczonej sumie pieniężnej. Jeżeli wierzytelność zgodnie z prawem została wyrażona w innym pieniądzu niż pieniądz polski, hipotekę wyraża się w tym innym pieniądzu (por. orz. SN z 25.03.2011 r., IV CSK 377/10

i z 29.04.2015 r., V CSK 445/14). Ponadto w § 5 ust. 3 CSU postanowiono, że spłata kredytu następuje w walucie PLN, a w § 5 ust. 4 CSU wskazano, że środki będą pobierane z rachunku złotowego o podanym tam numerze. Prowadzi to do wniosku, że przedmiotowy kredyt traktować należy jako kredyt złotowy, zaś odwołanie do kursów franka szwajcarskiego stanowiło mechanizm waloryzacyjny, który miał na celu zastosowanie do kredytu oprocentowania opartego o stawkę LIBOR właściwą dla tej waluty i korzystniejszego (niższego) niż oprocentowanie oparte o stawkę WIBOR, właściwą dla waluty PLN.

Wobec braku określenia w § 1 ust. 1 CSU konkretnej kwoty kredytu w złotych polskich, lecz wskazanie tylko, że stanowi ona równowartość 181.975,74 CHF, w celu jej określenia musiało nastąpić odwołanie się do przywołanego wyżej § 1 ust. 2 COU, zgodnie

z którym, w przypadku kredytu denominowanego w walucie obcej kwota kredytu w złotych zostanie określona poprzez przeliczenie na złote kwoty wyrażonej w walucie, w której kredyt jest denominowany, według kursu kupna tej waluty, zgodnie z Tabelą kursów z dnia uruchomienia środków. Zwrócić trzeba jednak uwagę, że powyższe postanowienie umowne nie odwołuje się do ustalanego w sposób obiektywny kursu CHF, do jednoznacznych wskaźników, na które żadna ze stron nie ma wpływu, lecz pozwala w rzeczywistości bankowi kształtować ten kurs w sposób dowolny, wedle swego uznania. Wskazać tu trzeba, że § 1 ust. 20 OWU określa „Tabelę kursów”, jako „aktualną Tabelę kursów walutowych (...) Bank (...) S.A. obowiązującą w Banku w momencie dokonywania przeliczeń kursowych” (pkt 1) oraz stanowi, że kursy kupna i sprzedaży walut ustalone są procentowo w odniesieniu do kursów poszczególnych walut na rynku międzybankowym w momencie tworzenia tabeli,

w granicach maksymalnych dopuszczalnych wartości odchyłeń procentowych, zaakceptowanych przez Bank (pkt 4), nie określając jednak żadnych konkretnych zasad ustalania kursów. Na mocy powyższych postanowień bank może w istocie jednostronnie

i arbitralnie, a przy tym w sposób wiążący, modyfikować wskaźnik, według którego ustalona ma być kwota kredytu. Kwota kredytu w złotych polskich ustalona ma być bowiem w oparciu o tabele kursowe sporządzane przez bank, będące jego wewnętrznym dokumentem, przy czym uprawnienie banku do określania wysokości kursu CHF, na

gruncie zawartej umowy, nie doznaje żadnych formalnie określonych ograniczeń. Umowa nie precyzuje bowiem sposobu ustalania kursu wymiany walut wskazanego w Tabeli kursów. W szczególności regulacje umowne nie przewidują wymogu, aby wysokość kursu ustalanego przez bank pozostawała w konkretnej relacji do aktualnego kursu CHF ukształtowanego przez rynek walutowy lub np. kursu publikowanego przez Narodowy Bank Polski. W istocie więc na podstawie powyższych zapisów umowy kwota kredytu jest nieznana, co prowadzi do braku jednego z przedmiotowo istotnych elementów umowy kredytu i niezgodności spornej umowy kredytu z art. 69 ust. 1 i 2 Prawa bankowego, a w konsekwencji jej nieważności na podstawie art. 58 § 1 k.c. – jako sprzecznej z ustawą.

Ponadto, w ocenie Sądu, istnieją podstawy do stwierdzenia nieważności przedmiotowej umowy kredytu również z innej przyczyny. Choć waloryzację (indeksację) kredytu kursem waluty obcej należy uznać za dopuszczalną co do zasady i można przedstawić przykłady jej zastosowania zgodnego z prawem, to w analizowanym przypadku postanowienia zawartej przez strony umowy, określające przeliczanie świadczeń stron

w odniesieniu kursu franka szwajcarskiego, są nieważne jako sprzeczne z art. 353¹ k.c. Zgodnie z tym przepisem strony zawierające umowę mogą określić stosunek prawny według swojego uznania, byleby jego treść lub cel nie sprzeciwiały się właściwości (naturze stosunku), ustawie ani zasadom współżycia społecznego. Zasadniczym elementem każdego zobowiązania umownego jest możliwość obiektywnego i dostatecznie dokładnego określenia świadczenia. Przy określeniu świadczenia możliwe jest odwołanie się do konkretnych podstaw jego ustalenia, możliwe jest również odwołanie się w tym zakresie do woli osoby trzeciej. Jednakże w każdym wypadku umowa będzie sprzeczna z naturą zobowiązania jako takiego, jeśli określenie świadczenia zostanie pozostawione woli wyłącznie jednej ze stron.

W doktrynie prawa stwierdzenie to od dawna nie budzi wątpliwości (zob. R. Longchamps de Berier, *Zobowiązania*, Lwów 1938, s. 157: Gdyby oznaczenia miał dokonać dłużnik, według swego swobodnego uznania, nie byłoby żadnego zobowiązania. Gdyby zaś miał go dokonać wierzyciel, umowa byłaby niemoralna, gdyż dłużnik byłby zdany na łaskę i niełaskę wierzyciela).

Należy zwrócić też uwagę na dwie uchwały Sądu Najwyższego, wydane na kanwie przepisów dotyczących czynności bankowych. W uchwale z 22 maja 1991 r., III CZP 15/91 (OSNCP 1992/1/1) Sąd Najwyższy wskazał, że za sprzeczne naturą umowy gospodarczej należy uznać pozostawienie w ręku jednej tylko strony możliwości dowolnej zmiany jej warunków, zaś sprzeczność ta występuje szczególnie wyraźnie zwłaszcza przy umowach zawieranych nie w oparciu o indywidualne pertraktacje, ale w oparciu o regulamin wydany przez profesjonalistę. W konsekwencji Sąd Najwyższy uznał za nieskuteczne prawnie postanowienia umowy pozwalające na dowolną zmianę regulaminu rachunku bankowego.

Z kolei w uchwale z 6 marca 1992 r., III CZP 141/91 (OSNCP 1992/6/90) Sąd Najwyższy stwierdził, że dowolne określanie wysokości odsetek w czasie trwania stosunku prawnego jest sprzeczne z zasadami słuszności kontraktowej i w konsekwencji dla skutecznego zastrzeżenia możliwości jednostronnej zmiany tych odsetek wskazał na konieczność podania konkretnych okoliczności, od których ta zmiana jest uzależniona. Bez tego warunku umowa byłaby nieważna ze względu na naruszenie zasad współżycia społecznego.

W sprawie niniejszej kwestię przeliczeń walutowych – przy wypłacie kredytu i przy spłacie zobowiązań z tytułu umowy kredytu – regulowały następujące postanowienia umowy kredytu:

1. § 1 ust. 2 COU o treści: „W przypadku kredytu denominowanego w walucie obcej, kwota kredytu wypłacana w złotych, zostanie określona poprzez przeliczenie na złote kwoty wyrażonej w walucie, w której kredyt jest denominowany, według kursu kupna tej waluty, zgodnie z Tabelą kursów, obowiązującą w Banku w dniu uruchomienia środków, w momencie dokonywania przeliczeń kursowych”;
2. § 13 ust. 2 i 3 COU o treści: „W przypadku kredytu denominowanego w walucie obcej, wypłata środków następuje w złotych, w kwocie stanowiącej równowartość wypłacanej kwoty wyrażonej w walucie obcej” (ust. 2), „Do przeliczeń kwot walut uruchamianego kredytu stosuje się kurs kupna waluty obcej, według Tabeli kursów obowiązującej w Banku w dniu wypłaty środków, w momencie dokonywania przeliczeń kursowych” (ust. 3);
3. § 15 ust. 7 pkt 2 lit a i pkt 3 COU o treści: „W przypadku kredytu denominowanego

w walucie obcej spłata następuje w złotych w równowartości kwot wyrażonych w walucie obcej, przy czym do przeliczeń wysokości rat kapitałowo-odsetkowych spłacanego kredytu stosuje się kurs sprzedaży danej waluty według Tabeli kursów obowiązującej w Banku w dniu spłaty w momencie dokonywania przeliczeń kursowych” (ust. 7 pkt 2 lit. a), „Do przeliczeń wysokości rat kapitałowo-odsetkowych spłacanego kredytu, stosuje się kurs sprzedaży danej waluty według Tabeli kursów obowiązującej w Banku w dniu spłaty, w momencie dokonywania przeliczeń kursowych” (ust. 7 pkt 3).

Przy ocenie zgodności z prawem powyższych postanowień umownych zwrócić należy uwagę, podobnie jak przy kwestii oznaczenia kwoty kredytu, że nie odwołują się one do ustalanego w sposób obiektywny kursu CHF, ustalanego na podstawie jednoznacznych

i obiektywnych wskaźników, na które żadna ze stron nie ma wpływu, lecz pozwalają bankowi kształtować ten kurs w sposób dowolny. Podkreślić tu należy ponownie, że w § 1 ust. 20 OWU, który zawiera definicję Tabeli kursów, ani w żadnym innym postanowieniu umownym, nie określono żadnych konkretnych i obiektywnych zasad ustalania kursów stosowanych do przeliczeń świadczeń stron. Na mocy powyższych postanowień bank może zatem jednostronnie i arbitralnie modyfikować wskaźnik, według którego obliczana jest wysokość kapitału kredytu (wypłaconej kwoty kredytu) oraz świadczeń kredytobiorcy (rat kredytowych i innych należności banku). Indeksacja (waloryzacja) kredytu udzielonego na podstawie umowy o kredyt hipoteczny odbywa się w oparciu o tabele kursowe sporządzane przez pozwanego, będące jego wewnętrznym dokumentem i to uprawnienie banku do określania wysokości kursu CHF na gruncie zawartej umowy nie doznaje żadnych formalnie określonych ograniczeń. Umowa nie precyzuje bowiem sposobu ustalania kursu wymiany walut wskazanego w Tabeli kursów walut. W szczególności regulacje umowne nie przewidują wymogu, aby wysokość kursu ustalanego przez bank pozostawała w określonej relacji do aktualnych kursów CHF kształtowanych przez rynek walutowy lub kursów publikowanych przez Narodowy Bank Polski. Bez znaczenia pozostaje przez tym fakt, w jaki sposób pozwany Bank (i jego poprzednik prawny) faktycznie ustalał kursy walut w Tabeli kursów, tj. czy kursy te pozostawały w określonej relacji do kursów rynkowych (obowiązujących na rynku międzybankowym) lub kursów średnich publikowanych przez NBP. Umowa nie przewiduje bowiem, że kursy mają być ustalone przez bank w konkretnej relacji do kursów obowiązujących na rynku międzybankowym lub kursów średnich publikowanych przez NBP, nie określa jaka ma być relacja kursu banku do kursów na rynku międzybankowym czy kursów średnich NBP, ani czy jest to relacja stała w trakcie wykonywania umowy. W świetle treści kwestionowanych postanowień umownych bank może wybrać dowolne kryteria ustalania kursów, niekoniecznie związane z aktualnym kursem ukształtowanym przez rynek walutowy oraz ma możliwość uzyskania korzyści finansowych stanowiących dla kredytobiorcy dodatkowe koszty kredytu, których oszacowanie nie jest możliwe ze względu na brak oparcia zasad ustalania kursów wymiany o obiektywne i przejrzyste kryteria.

Przyznanie sobie przez bank prawa do jednostronnego wyznaczania salda kredytu i regulowania wysokości rat kredytu indeksowanego kursem CHF poprzez wyznaczanie w tabelach kursowych kursów kupna i sprzedaży franka szwajcarskiego, przy pozbawieniu kredytobiorcy jakiegokolwiek wpływu na to, wykracza poza zasadę swobody umów wyrażoną w art. 353¹ k.c., pozostając w sprzeczności z naturą stosunku zobowiązaniowego, który winien być oparty na zasadzie równości stron, bez przyznawania którejkolwiek z nich władczych kompetencji do kształtowania wysokości świadczeń. Przywołane wyżej postanowienia umowy są sprzeczne z tym przepisem, a tym samym nieważne na podstawie art. 58 § 1 k.c.

Niezależnie od tego, wskazane postanowienia umowne należy uznać za sprzeczne z zasadami współżycia społecznego. Skoro treść kwestionowanych postanowień umożliwia bankowi jednostronne kształtowanie sytuacji kredytobiorcy w zakresie wysokości jego zobowiązań wobec banku, przez co naruszona zostaje równowaga pomiędzy stronami umowy, to zezwalające na to postanowienia umowne naruszają zasadę lojalności kontraktowej i są sprzeczne z dobrymi obyczajami. Zastrzeżenie sobie przez bank w umowie uprawnienia do dowolnego kształtowania wysokości zobowiązań kredytobiorcy, wobec braku ścisłych kryteriów ustalenia wysokości kursów waluty indeksacyjnej, przy braku przyznania drugiej stronie umowy instrumentów, które pozwoliłyby chociażby na późniejszą weryfikację prawidłowości ustalanych przez bank kursów, jest postępowaniem nieuczciwym,

rażąco naruszającym równowagę stron umowy na korzyść kredytodawcy, który nie tylko może żądać spełnienia świadczenia w określonej przez siebie wysokości, ale też korzystać z szeregu postanowień o charakterze sankcji (m.in. podwyższone karne oprocentowanie, możliwość wypowiedzenia umowy), gdyby kredytobiorca takiego świadczenia nie spełniał. W tym mechanizmie należy więc dostrzec również sprzeczność w/w postanowień umownych z zasadami współżycia społecznego, co prowadzi do ich nieważności także na podstawie art. 58 § 2 k.c.

Wobec tego należało rozważyć, jakie znaczenie dla bytu całej umowy kredytu ma nieważność powyższych postanowień. Zgodnie z art. 58 § 3 k.c., jeżeli nieważnością jest dotknięta tylko część czynności prawnej, czynność pozostaje w mocy co do pozostałych części, chyba że z okoliczności wynika, iż bez postanowień dotkniętych nieważnością czynność nie zostałaby dokonana.

W ocenie Sądu, strony nie zawarłyby przedmiotowej umowy kredytu bez powyższych postanowień przewidujących przeliczanie świadczeń stron w odniesieniu do kursu franka szwajcarskiego. Wskazuje na to już ustalenie wysokości odsetek w oparciu o stopę procentową stosowaną na rynku do waluty szwajcarskiej (w oparciu o stawkę referencyjną LIBOR dla waluty CHF). Na rynku finansowym nie są znane umowy kredytów złotych oprocentowanych przy wykorzystaniu stóp procentowych charakterystycznych dla waluty CHF. Przy udzielaniu kredytów banki muszą zapewnić sobie finansowanie (zabezpieczenie) udzielanych kredytów poprzez zaciągnięcie zobowiązań w walucie tego kredytu. Jeśli kredyt udzielony klientowi będzie oprocentowany według stopy LIBOR (z założenia niższej niż dla innych walut) a zobowiązanie banku według wyższej stopy WIBOR – właściwej dla kredytów złotych, to doprowadzi to do natychmiastowego wygenerowania straty po stronie banku. Indeksacja, czyli przeliczenie kredytu na CHF ma umożliwić zrównoważenie wierzycelności i zobowiązań banku. Bez tej operacji (nawet dokonywanej jedynie poprzez czynności księgowe) zastosowanie stopy procentowej właściwej dla innej waluty do zobowiązania wyrażonego w złotych polskich byłoby ekonomicznie nieracjonalne.

Kolejnym argumentem na potwierdzenie powyższej tezy jest sama konstrukcja umowy. Kredyty waloryzowane (indeksowane) do waluty obcej zostały szczegółowo uregulowane we wzorcu umowy, a więc w sposób wskazujący na wyłączenie zawartych w nim klauzul przeliczeniowych od możliwości negocjacji. Potencjalny kredytobiorca nie miał możliwości zawarcia umowy kredytowej w złotych z oprocentowaniem innym niż oparte o stawkę WIBOR, inaczej niż poprzez zastosowanie konstrukcji kredytu waloryzowanego (indeksowanego) do waluty obcej. Mógł jedynie zawrzeć taką umowę, albo z niej zrezygnować.

W sprawie niniejszej zachodzi właśnie taka sytuacja, że bez klauzul przeliczeniowych nie zostałaby zawarta umowa kredytu oprocentowanego przy wykorzystaniu stawki opartej na wskaźniku LIBOR właściwej dla depozytów wyrażonych we frankach szwajcarskich. Jak wskazano wyżej, nie tylko pozwany bank, ale i żaden inny nie oferował umów kredytu złotowego oprocentowanego – jak w sprawie niniejszej – poprzez odwołanie do stopy LIBOR stosowanej do CHF. Bez wskazanych postanowień przewidujących przeliczenia świadczeń stron w oparciu o kursy franka szwajcarskiego umowa kredytu nie zostałaby zawarta w ogóle, względnie zostałaby zawarta na innych warunkach (np. jako kredyt w złotówkach oprocentowany według stopy WIBOR). To oznacza, że nieważność klauzul przeliczeniowych prowadzi do nieważności umowy kredytu w całości.

Dla oceny kwestii ważności umowy nie ma znaczenia wejście w życie ustawy z dnia 29 lipca 2011 r. o zmianie ustawy – Prawo bankowe oraz niektórych innych ustaw, która przyznała kredytobiorcom m.in. uprawnienie do spłaty rat kapitałowo-odsetkowych bezpośrednio w walucie obcej (indeksacyjnej). Nieważność przedmiotowej umowy kredytu występuje bowiem od samego początku, zatem wskazane zdarzenie prawne, które nastąpiło po zawarciu umowy, nie miało już znaczenia dla kwestii jej ważności. W szczególności przywołana ustawa nie usunęła pierwotnej przyczyny wadliwości klauzul przeliczeniowych, skutkujących ich nieważnością i prowadzących do nieważności całej umowy kredytu.

Umożliwienie kredytobiorcom spłacania należności, od pewnego momentu wykonywania umowy, bezpośrednio w walucie indeksacyjnej nie likwidowało źródła nieważności klauzul przeliczeniowych, jakim było zastrzeżenie dla banku

prawa do arbitralnego kształtowania kursu waluty CHF przyjętego do przeliczenia świadczeń stron (w tym kapitału kredytu) już przy wypłacie kredytu, a następnie przy wyliczaniu poszczególnych rat kredytu.

W rezultacie uznania umowy kredytu za nieważną, nie było już potrzeby jej kontroli pod kątem zarzucanej przez powoda abuzywności klauzul przeliczeniowych w rozumieniu art. 385¹ § 1 k.c., gdyż za abuzywne można uznać tylko takie postanowienia umowne, które są ważne. Zwrócić trzeba jednak uwagę, że skutkiem uznania za abuzywne postanowień umownych dotyczących waloryzacji kredytu byłaby konieczność ich pominięcia przy ustalaniu treści stosunku prawnego wiążącego konsumenta, a nie nieważność umowy. Stwierdzenie abuzywności konkretnych postanowień umownych rodzi taki skutek, że postanowienia te nie wiążą konsumenta *ex tunc* i *ex lege*, zaś zgodnie z art. 385¹ § 2 k.c., strony są związane umową w pozostałym zakresie. Umowa mogłaby przy tym być wykonywana bez klauzul przeliczeniowych, a wówczas należałoby przyjąć, że zarówno wypłata jak i spłata kredytu następuje w złotych polskich, bez stosowania przeliczeń do franka szwajcarskiego, przy czym raty kredytowe wyliczane są na podstawie oprocentowania wskazanego w umowie.

Wobec nieważności spornej umowy kredytu bezprzedmiotowe były natomiast pozostałe żądania pozwu, oznaczone w pozwie jako ewentualne, wobec czego nie było potrzeby dokonywania ich oceny.

Mając to wszystko na uwadze, Sąd na podstawie powołanych przepisów w pkt. I sentencji wyroku ustalił, że zawarta przez strony umowa kredytu jest nieważna.

O kosztach postępowania Sąd orzekł w pkt. II sentencji wyroku, zgodnie z zasadą odpowiedzialności za wynik sprawy wyrażoną w art. 98 k.p.c. Pozwany, jako przegrywający sprawę, zobowiązany jest zwrócić powodowi koszty niezbędne do celowego dochodzenia spraw w łącznej kwocie 11.817 zł, na co składają się uiszczona opłata sądowa od pozwu w wysokości 1.000 zł, opłata skarbową od pełnomocnictwa procesowego w wysokości 17 zł i wynagrodzenie pełnomocnika procesowego w wysokości 10.800 zł ustalonej stosownie do § 2 pkt 7 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie (tekst jedn.: Dz.U. z 2015 r., poz. 1800 ze zm.).